משנה · אחרונים · יש סדר למשנה · סדר מועד

# יש סדר למשנה על משנה עירובין

רבי ישעיה פיק ברלין

**ספריית אור ברסלב** · or-breslev.co.il

# יש סדר למשנה על משנה עירובין

רבי ישעיה פיק ברלין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יש-סדר-למשנה-על-משנה-עירובין/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה 202611200317-v39 של הספרייה.

# תוכן העניינים

**פרק א** ..... 4
משנה ב ..... 4
**פרק ב** ..... 5
משנה ה ..... 5
משנה ו ..... 5
**פרק ג** ..... 5
משנה א ..... 5
משנה ג ..... 5
**פרק ד** ..... 6
משנה ה ..... 6
משנה י ..... 6
**פרק ה** ..... 6
משנה ד ..... 6
משנה ה ..... 7
משנה ט ..... 7
**פרק ו** ..... 7
משנה ז ..... 7
**פרק ח** ..... 8
משנה ו ..... 8
משנה י ..... 8
**פרק ט** ..... 8
משנה א ..... 8
משנה ב ..... 8
**פרק י** ..... 8
משנה א ..... 8
משנה ז ..... 12
משנה ט ..... 12

# פרק א

## משנה ב

תוי"ט ד"ה **לא נחלקו וכו' ותמיהני וכו' וצריך לעיין ע"ש**. הנה גם המהרש"א הקשה קצת על דרך זה הא דלא קשיא להו לעיל מיניה וכו' ומתרץ דלא קשיא לן הכי בעלמא וכי טעמא דב"ש אתי לאשמועינן אלא במילתא דפליגי ב"ש אדב"ה כי הכא בדברי ר' עקיבא על זה ועל זה נחלקו אבל ר' ישמעאל דאמר לא נחלקו ב"ש בדבר זה לא קשיא כלל וכי טעמא דב"ש אתי לאשמועינן דאשמועינן שפיר דבדבר הזה מודו ב"ש לב"ה ע"כ ובתירוצו של מהרש"א יתיישב גם דרך התמיה שהניח התוי"ט בצ"ע. והסברא שכתב מהרש"א מבואר בתוי"ט כמה פעמים וזה יצא ראשונה בתוי"ט רפ"ג דפאה ד"ה ומודים ב"ש לב"ה וכו' ואע"ג דאין הלכה כב"ש ולא נ"מ בהודאתם וכו' [וכבר כתבתי שם דברים היוצאים בגדר הזה בס"ד] ומלבד כל דין יתבאר תמיהת התוי"ט מתוך מה דאיכא למידק טובא דנטר תוס' לכתוב דבריהם בפסקא י"ג. ולא כתבו כל זה לעיל י"א: על המשנה ויתכן כשנבא על העיון הא דדייק הש"ס י"ב. וכמה אמר רב אחלי וכו' דלכאורה מאי קא קשיא דנחית לדייק וכמה. דילמא כל אפיא שווין. ונכון לומר דמיתורא דאמר ר' ישמעאל לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שהוא פחות מארבע אמות וכו' דה"ל לבחור לשון ערומים ולומר לא נחלקו ב"ש וב"ה על מבוי שאין בה ארבע אמות וכו' כדרך הנשנית בכל מקום [וכן דייק רבא לקמן פ"ח: מתני' קשיתיה מאי אריא דתני פחותה ליתני חצר שאין בה ד' וכו'] אלא ודאי דיש שיעור אחת למטה דא"צ כלום ולהכי מבלי יכולת למתני על מבוי שאין בה ד"א. והוכרח למתני על מבוי שהוא פחות מד"א כלומר מפחות מד' אמות דוקא [אבל כשהוא פחות מד' טפחים כמסקנת רב אחלי א"צ כלום] וזה מבואר בלשון רש"י שדייק בד"ה וכמה יהא פחות רחבו מד"א ויהא צריך תיקון. והמשכיל יבין הרמז שרמז רש"י דבשביל דנקט ר' ישמעאל הך לישנא דייק הש"ס וכמה. מעתה זכינו לדין דר' ישמעאל גם לב"ה השמיע בזה דפחות מד"א א"צ כלום. ולפיכך לא מצי התוס' להקשות לעיל במשנה. משום די"ל דר"ע דאמר ע"ז וע"ז נחלקו היינו דפליג על ר' ישמעאל דהורה דפחות מד"ט ופחות מד"א א"צ כלום ועליו פליג ר"ע ואמר ע"ז וע"ז נחלקו כלומר דפחות מד"ט ופחות מד"א שווין הן ונחלקו אתרווייהו [וזאת לדעת דהא דפסק הרמב"ם בפי"ז מהל' עירובין דבפחות מג"ט א"צ כלום ובפחות מד"ט צריך הכשר ודלא כרב אחלי הטעם דפחות מג"ט ידוע לכל משום דלכבוד הוא ע"ש בהרב המגיד] ברם בפיסקא י"ג. דמשני הש"ס איכא ביניהו דרב אחלי ולא מסיימי ואי אמרינן בכוונת ר"ע כמו שכתבתי א"כ מסיימו דר"ע לא ס"ל הא דרב אחלי אע"כ דסוגי' הש"ס ממאן

בפירוש הזה. ולכן שפיר לפי שעה דברי תוס' ל"ש למימר הכא וכו' ותירצו כיון דאמר ת"ק וכו' כלומר דר' ישמעאל שפיר הורה לדעת ב"ה דבפחות מד"ט אין צריך כלום וכדאמרן בדין הוא שיש לר"ע להשיב ולומר נחלקו בין בפחות מד"א ובין ביותר מד"א וממילא רווחא שמעתי' בטוב. ביישוב תמיהת התוס' יום טוב:

## פרק ב

### משנה ה

תוי"ט ד"ה **ובלבד וכו'**. **שני שלישי אצבע על שני שלישי אצבע שהן ד' שלישי אצבע.** לא הבינותי דהא לפי חשבון מבואר כי שני שלישי על שני שלישי עולה ד' תשעיות 9/4 ומעתה יצדק לחשוב ד"פ ארבע תשעיות יעלו ט"ז תשעיות שהם א' אצבע ושבע חלקי תשעיות 9/7 ואל יבהל להשיב מי שאינו בקי אלא מי שבקי ויודע בטיב החשבון. ישכיל ויבין:

דף ל"ו ול"ז בכל דברי ופרושו של התוי"ט. הגהתי עד מקום שידי מגהת בפנים החיבור כמה וכמה דברים ואינני מוצא תועלת להעתיקם פה עוד הפעם וכן עשיתי בכל שארי הגהות בתוך תוכו מנעתי מלכפלם פה:

### משנה ו

הר"ב ד"ה **עקרבנין ירק שעלין וכו'**. ואני שמעתי סיב הגדל סביבת הדקל כו' ע"ש. איכא למידק מאי ואני שמעתי דקאמר הלא כך מבואר כ"ו: בגמ' מאי ערקבלין אמר ר"ל אצוותא חרוזיאתא ופירש"י סיב הגדל סביב הדקל וכו' ודע דהרמב"ם בפירושו כתב ערקבלין והם עלין בצורת העקרב. וקצת בעי עיון בפי' הר"ב [והרמב"ם מ"ב פ"ז דשביעית ד"ה ערקבלין רבותי מפרשי' וכו']:

## פרק ג

### משנה א

הר"ב ד"ה **לחוץ לעשות מחיצה וכו' ולא נקט כהן אלא להודיע כחו דר' יהודה כו'** ע"ש. לכאורה לרבנן עצמן הוי רבותא דאפי' שהוא כהן מותר בבית הפרס:

### משנה ג

הר"ב ד"ה **נתנו במגדל וכו'**. **וכגון שהמנעול קשור וכו' והואיל ואיכא תרתי וכו' אפילו לרבי וכו' ע"ש.** מאי דאיכא למידק על פי' הר"ב מסוגיא דלעיל ל"ב: דמסיק הש"ס לעולם בר"ה ורבי היא וכו' עיי' ברש"י שם הרי מבואר דס"ל לרבי גם בשני שבותין שרי וגם

לעיל גבי למטה מעשרה ה"ז ערוב שפי' הרב דמוציא מכרמלית ע"ש ולא כתב להשבות דמשתמש באילן. את הכל מצאתי שעמד עליה כבר הגאון ש"א בתשובה ק"ו וע"ש מה שמיישב על צד ההכרח:

## פרק ד

### משנה ה

**מי שישן** וכו'. ר' אליעזר אומר והוא באמצען ר' יהודה אומר לאיזה וכו' ע"ש. לא אוכל לכוין דעת הר"ב שסתם ולא כתב הלכה כמאן גם בפירוש הרמב"ם לא מצאתי. הגם דהכא במשנה זו לא נ"מ מידי דכבר פסק הלכה כר' יוחנן בן נורי מ"מ נפקותא רבה איכא במי שהוציאוהו נכרים דנישנית בריש משנה א' [ועי' תוס' ד"ה ר' אליעזר וכו' וה"ה לתרי בבא דבמשנה קמייתא ע"כ. והאמת אתו כמבואר בהרא"ש] הגם ממ"ש הר"ב ריש מ"ו היו שנים עומדים רחוק זה מזה שש אמות וכו' נתברר דלית הלכתא כר"א אבל אכתי לא ידעינן אם הלכה כר' יהודה ומיירי באותו רוח שהתרצה לילך דיש לו ד' אמות או הלכתא כחכמים דיש לו ד"א לכל רוח דהיינו ח' על ח' [עי' תוי"ט ד"ה ומודה ר' יהודה] ודע דחכמים דמתני' היינו ר' מאיר הנזכר בברייתא בגמ' מ"ח. תניא נמי הכי יש לו שמונה על שמונה דברי ר' מאיר וגם בש"ע סי' שמ"ט כתב כל אדם יש לו ד' אמות בר"ה שיכול לטלטל בי' ובגמ' מ"ח. מסיק רבא מחלוקת להלך אבל לטלטל ד"ה ד' אמות אין טפי לא. והטור בסי' שצ"ו כתב שהרי"ף פסק שאין לו אלא ד' אמות והוא באמצעו והרז"ה פסק ד"א לכל רוח שהן ח' על ח'. ועיין ב"י וכן בהרא"ש. והרמ"א סי' שצ"ו כתב שני דיעות האלו וכתב המ"א דהרי"ף ס"ל דבורר לאיזה צד שירצה והיינו כר' יהודה ושכן דעת הרמב"ם ועי' ט"ז מה שתמה על מ"ש הטור בשם הרי"ף ואין כאן מקום להאריך מקום שעמדו בו כבר אבות העולם וגדולי הפוסקים עכ"פ בזה עמדתי כי יפלא ממך דבר שלא הערה בו הכא כדרכו בכל מקום לכתוב פסק הלכה וגם מה זה שתיקה ששתק התוי"ט:

### משנה י

**מי שיצא לילך בעיר שמערבין בה כו'** ע"ש. גירסת רש"ל שמערבין לה:

## פרק ה

### משנה ד

**שמעתי שמקדרין כו'** ע"ש. גירסת הערוך שמקדדין:

## משנה ה

**אין מודדין אלא מן המומחה.** ופי' הר"ב אדם הבקי במדידה וגאון פירש מומחה לשון ומחה אל כתף ים כנרת כלומר וכו' מן המקום השוה וכו' ע"ש. ז"ל רש"י במשנה נח: ה"ג אין מודדין אלא מומחה בקי במדידה ע"כ נראה להדיא דלפי' בקי במדידה אין לגרוס תיבת מן אלא ה"ג אין מודדין אלא מומחה ובכן קצ"ע בפי' הר"ב שהעתיקו מן המומחה ואפ"ה כתב [כפירש"י] אדם הבקי. ודע שהתוס' שכתבו בפי' רבינו חננאל דרך ישרה ומכוונת וכו' ציינו בתחילת דבורם אין מודדין אלא מן המומחה וזה ברור שכפי הנוסחאות יעלו פרושיהם. וכן הערוך כתב נוסחת המשנה מן המומחה פי' מקום מיושר [והתשבי בשורש ממחה כתב על דברי הערוך שאינו יודע לכוין דמיונו וכו' הרואה שם יראה שמדבריו ניכר שלא עיין שפיר אלא דברי הערוך והוא פי' גאון ור"ח שכתבו הר"ב ותוס' עולים יפה למאוד] כ"כ הב"י סי' שצ"א ד"ה לא ימדוד אלא אדם מומחה וכו' וכתב רש"י ה"ג אין מודדין אלא מומחה אדם בקי במדידה וכך הם דברי הרמב"ם אבל הרי"ף גורס אין מודדין אלא מן המומחה ופי' מומחה מלשון ממחה כלומר מקום שוה ומישור ורבינו הטור כתב לעיל כפי' הרי"ף וכאן כתב כפירש"י למימרא דיש לחוש לדברי שניהם ע"כ. והחכם הרב מוסף הערוך כתב על פירש"י ולא נהירא דא"כ ה"ל לומר אין מודד אלא מומחה ע"כ. ומהנראה דבטלה תיובתא כי כן מצינו לעיל משנה ד' אין מודדין אלא בחבל של חמישי' וכו' [ולא תניא אין מודד] היה מודד והגיע וכו'. אלא האמת יורה דרכו דלעיקר המדידה צריכין שנים לאחוז החבל בתרין ראשין אחד מצד זה והשני מצד אחר וכן במקדרין תחתון כנגד לבו עליון כנגד מרגלותיו כמבואר נ"ח: ולזה היתה שהאחד מן המודדים צריך להיות מומחה בקי במדידה כדי שעל פיו יבאו ועל פיו יצאו אמנם השני המסייע לו וחבירו בעיקר המדידה א"צ שיהיה ג"כ בקי אלא ישמע לקול הראשון הבקי. ובזה פירש"י ברור ומכל סיג נקי:

## משנה ט

**ולמודד שאמרו נותנין לו אלפים שאפי' סוף וכו'** ע"ש. יתכן לגרוס כמו שהועתק משנה זו לעיל בסוגיא נ"ב: ולמודד וכו' אפי' סוף וכו' וברי"ף איתא ואפילו סוף וכו':

# פרק ו

## משנה ז

**האחין השותפין שהיו אוכלין וכו'** ע"ש. במשב"ג איתא האחין שהיו אוכלין וכתב רש"י השותפין לא גרסינן אמנם הרמב"ם בפירושו גריס ליה כמ"ש הר"ב:

## פרק ח

### משנה ו

**בור שבין וכו'. אא"כ עשו לה מחיצה גבוה עשרה טפחים** [נ"א בין מלמעלה] **ובין מלמטה וכו'** ע"ש. הנה בסוגיא דסוכה ט"ז. הועתק משנה זו כצורתה בין מלמעלה ובין מלמטה וכבר הערה מזה התוי"ט. אבל לא הערה שיש עוד השתנות גדול בהעתקת רשב"ג דשם בסוכה הועתק רשב"ג אומר בש"א מלמעלה ובה"א מלמטה ויוצא מזה נפקותא גדולה לדינא לפמ"ש התוי"ט לקמן דהלכה כרשב"ג. ודע דתו' בסוכה ט"ז: ד"ה ב"ש כתבו בכל הספרים גרסי' איפכא:

### משנה י

**אבל שופך מגג לגג כו'** ע"ש. במשב"ג שופך הוא לגג ועי' תוס' י"ט:

## פרק ט

### משנה א

**לכלים ששבתו לתוכן כו'** ע"ש. בפירוש רש"י ובפי' הר"ב ובתוי"ט איתא בתוכן:

### משנה ב

**חצר גדולה שנפרצה לקטנה וכו'** ע"ש גירסת הרא"ש חצר קטנה שנפרצה לגדולה. וכן הועתק משנה זו בסוגיא ח' ט': ובסוגיא דאתי לידן אודיע כי לא בכח יגבר איש וכבר האריך בתשובת חוט השני סי' כ' שגגות גדולים הרבה ושאין ילוד אשה ימלט משגיאה כמאמר המשורר שגיאות מי יבין. כי כן אפילו בקום ועשה שגג הגדול בעל עין משפט אשר צדקתו עומדת לעד וזכות הרבים תלוי בו. הנה האמור בסוגיא צ"ב: אשה בגדולה וגט בקטנה מתגרשת אשה בקטנה וגט בגדולה אינה מתגרשת. לא נזכר ברמב"ם וטוש"ע ולא מצאתי. וראיתי עדותו של העין משפט שציין אות קטן א' מיי' פ"ה מהל' גירושין וטוש"ע סי' קל"ט. אבל שם וגם בשאר מקום לא נמצא. אמנם בזה דבר השמטה בהרמב"ם וטוש"ע. השיב לי גיסי הגאון המפורסם אב"ד ק"ק פיורדא ז"ל ותמצא בספרו זכרון יוסף דף ע"ה עמוד ג' באריכות:

## פרק י

### משנה א

תוי"ט ד"ה **מכניסן זוג זוג.** פי' הר"ב קסבר שבת זמן תפילין וכו'. ותימה דהכא פסק וכו' אכתי קשיא לי הלכה פסוקה אחרת מהרא"ש הביאו הטור וכו' להניח ב' זוגות חד

דרש"י וחד דר"ת וכו' ע"ש. ראיתי כתב המג"א סי' ש"א סקנ"ד זוג זוג הקשה בתוי"ט וכו' נ"ל כיון דאנן לא בקיאין לכוין המקום כמ"ש סי' ל"ד ואם יניח שלא במקומו יהיה משאוי לכן לא יניח אלא זוג אחד וכו' ע"כ. ולקוצר דעתי שותא דאמרן המג"א לא הבינותי דהלא הטור בשם הרא"ש בסי' ל"ד החליטו דבר זה בזה"ל לפי שנחלקו גאוני עולם ותפילין אלו פסולין לאלו וכו' ואמרו חכמים מקום יש בראש להניח בו שני תפילין וכן בזרוע לכן ירא שמים יצא ידי שניהם ויעשה ב' זוגות תפילין ויניח שניהם ויכוין בהנחתן באותן שהם אליבא דהילכתא אני יוצא י"ח והשאר הם כרצועות בעלמא וכו' ע"כ. הרי להדיא דבקיאין לכוון המקום [דאם יהיה שום ספק היאך יחליטו דירא שמים יניח שניהם. ולא חששו דאותן שהם אליבא דהילכתא יהיה מונחים שלא במקומן ויהי אותו ירא שמים קרקפתא דלא מנח תפילין ח"ו] והשתא שפיר כתב התוי"ט אכתי קשה לי וכו' מהרא"ש שהביא הטור וכו' [גם לדעת הסמ"ג והתרומה שהעתיקם הב"י והביאם בש"ע סי' הנ"ל סעיף ג'] ואם אינו יודע לכוין המקום ולהניח שניהם יחד וכו'. אין מזה ראיה דאנן לא בקיאין. אלא על מעוטא דמעוטא כתבו הכי דאם אינו יודע אבל ודאי רובם ככולם יודעין לכווין המקום. ותו דהמג"א עצמו לעיל ל"ד סק"ד כתב דהכי פירושו ואם אינו יודע לכוין המקום ולהניח שניהם יחד פי' כשיהדקם בבת אחת לא יוכל לכוין המקום וצריך לקשרם זה אחר זה וכו' הרי העיד בעצמו דבזה אחר זה דהיינו שיניח זוג אחד ואח"כ כשעודן עליו יוכל לכוין ולהניח גם הזוג השניה סמוך להזוג שהניח ראשונה זה ע"ז. ע"ש היטב ותמצא מבואר כך [ומ"ש בש"ע ויסלקם מיד. נמחק מן הגירסא לדעת הרמ"א]. וזה הדבר שהחוש ג"כ מעיד דכמו שיודע לכוין מקום הנחת תפילין לזוג אחד כך ברור דיוכל לכוין גם בזוג השניה לפי דקי"ל מקום יש בראש וכו' וכן מבואר בתוס' עירובין צ"ה ע"ב ד"ה מקום וכו' ואומר ר"י דמצא במדרש וכו' וא"כ במוצא תפילין יוכל להכניס ב' זוגות וכקושית התוי"ט דהיינו שיניח מתחילה הזוג אחד ואח"כ הזוג השניה סמוך להזוג הראשונה ויכניסם לביתו. סוף דבר דברי הגאון מג"א בזה צריכין ביאור טובא. ודע דכמו דמקשה תוי"ט כך התעורר הט"ז סי' ל"ד סק"ב ד"ה תשובה נראה דצריך וכו' דלפי הנראה דהך מילתא שהביאו הפוסקים דמקום יש בראש להניח בו תפילין לאו הלכה ברורה וכו' וראיה דהא בפ' בתרא דעירובין וכו' ולפי' ק' הילכתא אהילכתא דהא פסקו שם כל הפוסקים כת"ק וכן הטור סי' ש"א וכבר כתב הטור סי' ל"א שבת לאו זמן תפילין הוא וע"כ צ"ל דהפוסקים וכו' אלא כלישנא קמא דמקום יש בראש וכו' וכן משמע בתוס' שם דף צ"ו ד"ה לא ס"ד וצ"ל דלא מתרצי וכו' ואין להקשות הא כתבו הפוסקים בהנך תפילין דרש"י ור"ת דמקום יש בראש וכו' לקמן דהם אמרו כן עצהי"ט

דממ"נ לא הוי בל תוסיף וכו' עכ"ל. ודברי הטור אחר העיון לא יכולתי להעמידם ובזה דסיי' אפתח דאותו ממ"נ שכתב קשה הדבר לומר דמצאו תקנה לירא שמים להניח תפילין דרש"י ור"ת בבת אחת משום דתפילין של אלו פסולין לאלו [כמו שהעתקתי למעלה לשון הרא"ש והטור] והך תקנה קלקלה היא דילמא תפילין הפסולין מונחים על מקום הראוי ותפילין הכשרים במקום שאינו ראוי וא"כ יהיה אותו ירא שמים קרקפתא דלא מנח תפילין. אלא ברור מדכתבו תקנה זו ודאי דתקנה מעליותא היא לפי שאמרו חכמים מקום יש בראש בהחלט ולא על צד הספק. ותו מ"ש הט"ז וכן משמע בתוס' וכל הרואה בתו' יראה דנהפך הוא דהא כתבו ליישב קושית הר"ר י"ט מאי"ן דניחא ליה טפי למימר דההיא דברכות דלא כר' מאיר משום דלא מתרצי מילתיה דר"ה וכו' ואי אמרי' כמו שסובר הט"ז בכוונת התוס' א"כ תשאר קושית ה"ר י"ט מאי"ן אדכתיב. אלא ברור דתלו תוס' דבריהם בדתניא כלומר דזה ליכא למימר דר"מ לא ס"ל הא דר"ש בר יצחק ויחלקו במציאות [ועוד דמימרא דרשב"י מכרח וכדבעינא למימר לקמן] ולפיכך ע"כ דר"מ דאמר זוג אין טפי לא היינו משום דסבר שבת זמן תפילין ושפיר מתורץ קושית ה"ר י"ט מאי"ן ושיעור דברי תוס' על הכונה שפשוט הוא וכן על דרך אמיתי זו כתב התוי"ט ואפילו אם נתרץ דברי הפוסקים וכו' הנה מלבד דכ"ז דוחק ואין זה במשמע גם בתוס' בדף צ"ו ע"ב בד"ה לא ס"ד נראה מדבריהם דאין סברא לומר כן דת"ק [דהיינו ר"מ כמבואר להדיא בסוגיא צ"ה ע"ב אמר רבא אפילו תימא ה"מ וכו'] לית ליה דרב ושמואל וכו'. ולפום כן השתא דדברי הט"ז אינם מוכרחין ואדרבה שצריכין ביאור טובא א"כ תשאר תמיהת התוי"ט בתקפו. ודע עוד כשהגעתי לחינוך סמוך לבן י"ג שנים והייתי שונה הלכות תפילין שאלתי למארא אבא הגאון יחיד בדורו זצ"ל אהא דכתב הב"י סי' כ"ז בד"ה ומקום תפילין של ראש מתחלת מעקרי השיער וכו' אבל הרמב"ם כתב מניחן אותם על הקדקד וכו' והא דאמרי' מקום יש בראש להניח שתי תפילין אפשר דלא זה על זה קאמר אלא סמוכים זה אצל זה ברוחב הראש שכנגד בין העינים וכו' ע"כ. דלכאורה אי אפשר לומר הכי מהא דקאמר הש"ס בע"ז מ"ד. זאת היתה לי כי פקודיך נצרתי וכו' מאי עדותה אר"י בן לוי שהיה מניחה במקום תפילין והולמתו [ופירש"י עטרה זו מעידה עלי שאני הגון למלכות כו' ע"ש] והא בעי אנוחי תפילין אמר ר"ש ב"י מקום יש בראש להניח בו שתי תפילין ע"ש. והנה בשלמא אי אמרינן כמו דסבירא לן דמקום יש בראש וכו' היינו זה ע"ז קאמר שפיר מצינו לומר דדוד היה מניח תפילין וע"ג למעלה היה מניח הכתר והולמתו שיושבת בראשו יפה. ומכוונת למדת ראשו [עיין רש"י ותוס' ד"ה שהיה מניחה וכו'] אבל אי אמרינן כפי' הרמב"ם דזה אצל זה סמוכים ברוחב הראש

קאמר מקום יש בראש. א"כ מאי משני הש"ס מקום יש בראש וכו' דהא התפילין שהיה מניח היה מעכב שלא היה יכול להניח הכתר במקום התפילין. וא"א הגאון אמיתי זצ"ל השיב לי על דרך עמוק עמוק ובחריצות גדול. עכ"פ מתוך הסוגיא יתבאר כי דברי רב שמואל דמקום יש בראש מוכרחים מן הפסוק זאת היתה לי וכו'. וא"כ אי אפשר לומר דפליג אחד ע"ז והשתא ע"כ מאי דמסיק הש"ס אלא מחוורתא כדשנינן מעיקרא היינו אי שבת זמן תפילין וא"כ תשאר קושית התוי"ט. אלא להחזיק טיבותא לתירוץ השני שכתב המג"א בשם המהרש"א והר"ן ע"ש [סי' ש"א סקנ"ד הנ"ל]. שוב ראיתי שכתב האליהו רבה ריש סי' ל"ד אהא דכתב בש"ע מקום יש בראש וכו' תימה א"כ למה פסקו בסי' ש"א במוצא תפילין וכו' ועוד מצאתי בתוי"ט פ' במה אשה שתמה על דברי הטור בסי' ל"א הנ"ל מסי' ש"א שכתב הטעם אלו יצא בתפילין דילמא אתי לאתויי בר"ה דשקיל ליה מרישיה אם בא לפנות אלמא דס"ל דשבת זמן תפילין הוא וכו'. ונלענ"ד דשלש מחלוקת בדבר דמאי דאמרינן שבת זמן תפילין היינו דמצוה נמי להניחן בשבת וכו' ולמ"ד ושמרת את החקה ולא בשבת וי"ט יש איסור כשמניח תפילין ולר"ע דלמד מלך לאות יצאו שבת ויו"ט שהן גופן אות אין איסור כשמניח תפילין בשבת וא"כ אנן קי"ל כר"ע כמבואר בסי' ל"א לכך קי"ל דלא יוציא רק זוג אחד דכיון שאין איסור להניח תפילין אף שאינו אלא רשות מ"מ אסור להוסיף ומשוי להו כמשאוי לכן הוצרך הטור בסי' ש"א לטעם שמא אתי לאתויי ברה"ר דל"ש לומר הטעם משום משאוי דהא אין איסור להניחן בשבת ודו"ק דבזה ניחא הכל בס"ד עכ"ל הא"ר [הנה מתחלת דבריו של בריבי הא"ר משמע שראה מ"ש התוי"ט בפ' במה אשה משנה ב' ולא ראה שהתוי"ט מקשה כל דבריו בתרא דעירובין] ולא ידעתי מאי ניחותא והאיך אפשר דהטור ס"ל דאין איסור להניח תפילין בשבת. שהרי לשון הטור שכתב סי' ל"א שבת ויו"ט לאו זמן תפילין וחולו של המועד יש מסתפקין בו אם הוא זמן תפילין ומניחין אותן בלא ברכה. משמע דבשבת יש איסור להניח מדלא כתב דמניחין אותן בלא ברכה גם בשבת אם רוצה להניחן. ואם נדחוק בזה אמנם שפתי הב"י ברור מללו בש"ע סי' ל"א בשבת וי"ט אסור להניח תפילין מפני שהן עצמן אות ואם מניח בהם אות אחר היה זלזול לאות שלהם וכו'. ולפיכך במה שכתב הא"ר אנן קי"ל כר"ע כמבואר בסי' ל"א וכו' הביא ראיה לסתור ומשם ראיה נגדו דהא הב"י שכתב כדבריו של ר"ע יצא שבת ויו"ט שהן גופן אות ופסק כהר"י דאיסור איכא להניח [וא"כ להב"י שכתב כך להדיא כל התמיהות לפי פסקיו בסי' ל"א ובסי' ש"א סעיף ז'. סעיף מ"ב נשארו אדוכתייהו] ויותר תמוה מסוגית הש"ס דעירובין דף צ"ו ע"ב דמקשה הש"ס וסבר ר"ע שבת זמן תפילין והתניא רע"א יכול יניח אדם תפילין בשבתות

ויו"ט והיה לך לאות על ידך מי שמצריכין אות יצאו אלו שהן גופן אות ע"ש ואי כדברי הא"ר דר"ע ס"ל רק דאין חובה להניחן וא"כ הת"ק שפיר מצי סבר כר"ע [אבל כר' יוסי הגלילי לא מצי סבר דהא ר' יוסי הגלילי מפיק מן ושמרת את החוקה וגו' ואסור להניח כמ"ש הא"ר וא"כ שתי זוגות נמי שרי] כדאמרינן בתחילת הסוגיא ולכך אין מכניס אלא זוג אחת דכיון דאין איסור להניחן אף שאינו אלא רשות וכו' כמ"ש הא"ר. אלא ברור דגם לרבי עקיבא איסור איכא כמ"ש הב"י להדיא. ורש"י ותוס' והר"ן סוף פ"ק דביצה ט"ו ע"א שכתבו מטעם אות דאם הניח תפילין בשבת ויו"ט ליכא איסורא על כרחך דלא תקשה להו מסוגית הש"ס דהכא דלא מוקי הש"ס לת"ק כר"ע כמו שהקשיתי לעיל דאם רשות היא אינו עובר בבל תוסיף ודלא כסברת הא"ר. ובכן כל דבריו של גדול האלי' רבה. צריכין ביאור טוב. וקצרתי אף שיש לי עוד דברים הרבה מפני שהמלאכה מרובה:

## משנה ז

הר"ב ד"ה **וכן** אשפה בר"ה גבוה י' טפחים רשות היחיד היא כו' ע"ש. לפום רהיטא איכא למידק דהא קי"ל גבוה י"ט ברה"ר מקום פטור הוא. וכ"כ הר"ב ריש פי"א דשבת וכ"כ לעיל בסמוך ריש משנה זו וחולייתו וכו'. ויש ליישב:

## משנה ט

**פי' פטמין** בערוך פי' מוכרי עופות ועיין רש"י ביצה כ"ט ע"ב ד"ה פטם כו' ע"ש: **פסכתר**. גירסת הערוך פסקטר וע"ש: